

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING AXLOQIY TARBIYASINI
SHAKLLANTIRISHDA HIKOYALARDAN FOYDALANISH**

Bosimova Mahliyo Dilshod qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Qobilova Kamola Azamat qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining axloqiy tarbiyasini shakllantirishda hikoyalardan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Unda hikoyalarning bolaning ma'naviy dunyosini boyitish, ijobiy fazilatlarni singdirish va axloqiy tushunchalarni shakllantirishdagi roli tahlil qilingan. Shuningdek, hikoya orqali o'quvchilarga halollik, mehr-oqibat, mehnatsevarlik, do'stlik, sabr-toqat kabi fazilatlarni o'rgatish usullari bayon etilgan. Maqolada pedagogik tajribalar va amaliy tavsiyalar asosida hikoyalarni dars jarayonida va sinfdan tashqari faoliyatda samarali qo'llash yo'llari ko'rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yosh bolalarga axloqiy tushunchalarni tushunarli, obrazli va hayotiy misollar orqali yetkazish, aynan hikoyalar vositasida yanada samarali amalga oshiriladi.*

Abstract: *This article highlights the importance of using stories in shaping the moral education of primary school students. It analyzes the role of stories in enriching the child's spiritual world, instilling positive qualities, and forming moral concepts. It also describes methods for teaching students such qualities as honesty, kindness, hard work, friendship, and patience through stories. The article shows ways to effectively use stories in the classroom and in extracurricular activities based on pedagogical experiences and practical recommendations. The results of the study show that conveying moral concepts to young children through understandable, figurative, and real-life examples is most effectively achieved through stories.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich sinf, ta'lim, tarbiya, hikoya, axloqiy tarbiya, o'qituvchi*

Keywords: *primary school, education, upbringing, story, moral education, teacher*

Hozirgi zamon ta'limi nafaqat bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, balki har tomonlama barkamol shaxsni tarbiyalashga ham qaratilgan. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida beriladigan axloqiy tarbiya kelajak avlodning insoniy fazilatlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan qaraganda, hikoyalar — bolalarning ongiga tez ta'sir etuvchi, ularning xulq-atvorini shakllantiruvchi, yaxshi va yomonni farqlashga o'rgatuvchi kuchli vosita hisoblanadi. Axloqiy tarbiya — bu o'quvchilarni jamiyatda qabul qilingan axloqiy me'yor va qadriyatlarga asoslanib yashashga, odobli, vijdonli, halol va mehr-oqibatli bo'lib ulg'ayishga o'rgatish jarayonidir. Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalar ongining shakllanishida bu davrda berilgan axloqiy

tarbiya o'ziga xos iz qoldiradi. Shu sababli ularning qalbida insoniylik, halollik, mehnatsevarlik, rostgo'ylik kabi fazilatlarni shakllantirish lozim.

Hikoya — o'zida biror voqea, hayotiy holat yoki insoniy xatti-harakatni mujassam etgan kichik epik janr hisoblanadi. Uning asosiy xususiyatlari quyidagilar: Hayotiylik: Hikoyalarda hayotiy voqealar tasvirlanadi, bu esa bolalarning ongiga oson singadi. Yana biri qahramonlar orqali ta'sir qilish: Hikoyadagi ijobiy yoki salbiy qahramonlar bolaga bevosita namuna bo'ladi. Axloqiy saboq berish: Har bir hikoya o'ziga xos axloqiy xulosani o'z ichiga oladi. Hikoyalar orqali axloqiy tarbiyani shakllantirishning afzalliklari ham albatta mavjuddir jumladan:

-Qiziqarli shaklda o'rgatish- hikoya bolaga zerikarsiz tarzda saboq beradi.

-Fikr yuritish va tahlil qilishni rivojlantirish- o'quvchi o'qiganidan so'ng o'z fikrini bildiradi.

-Empatiya tuyg'usini shakllantirish- qahramon holatiga kirib, rahm-shafqat, mehr-oqibat his qiladi.

-Axloqiy qadriyatlar singdirish-rostgo'ylik, adolat, mehnatsevarlik kabi qadriyatlar hikoyalar orqali beriladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari (7–10 yosh) hali hayotiy tajribaga ega emaslar. Shu sababli ularga: Soddaligi bilan tushunarli bo'lgan; Hayotiy, real voqealarga asoslangan; Ijobiy xulq-atvorni targ'ib qiluvchi; Mantiqiy yakuni bor hikoyalar tanlash lozim. Misollar keltiradigan bo'lsak: "Mehribon qushcha" (mehr-shafqat haqida), "Halol bola" (rostgo'ylik haqida), "Mehnatkash o'quvchi" (mehnatning natijasi haqida) kabi hikoyalar shular jumlasidandir. Dars jarayonida hikoyalardan foydalanish metodikasi eng asosiy rol o'ynaydi. Birinchi navbatda hikoya tanlash kerak. Tarbiya mavzusiga mos, sinf darajasiga to'g'ri keluvchi hikoya tanlanadi. Ikkinchidan, o'qish va tinglashni o'rgatamiz. O'qituvchi hikoyani ifodali o'qiydi yoki o'quvchilarga navbat bilan o'qitadi. Va nihoyat ularga tahlil qilish o'rgatiladi va savollarga javob berishadi. Qahramonlar kim? Ular qanday xatti-harakat qildi? Nega u ish to'g'ri/yoki noto'g'ri edi? Siz qaysi qahramonga o'xshamoqchisiz? Nega? Tahlil jarayoni yakunlangach hikoyadan xulosa chiqarishadi. O'quvchilar bilan birgalikda axloqiy saboq ajratib olinadi. Undan keyin esa ijodiy topshiriqlar beramiz. O'quvchilar hikoya asosida rasm chizadilar. O'z hayotlaridan shunga o'xshash voqeani aytib beradilar. Hikoyaning davomini yozadilar. Va yana amaliy tajriba va kuzatuvlar ham olib boramiz. Ba'zi boshlang'ich sinf o'qituvchilari tomonidan olib borilgan amaliy kuzatuvlarda aniqlanishicha, muntazam ravishda hikoyaviy matnlar bilan ishlagan o'quvchilarda: o'z fikrini erkin ifoda etish qobiliyati; yomon va yaxshi xatti-harakatlarni ajratish ko'nikmasi; ijtimoiy faollik va insonparvarlik hissi yuqori bo'lgan.. Hikoyalardan foydalanishda e'tibor berilishi kerak bo'lgan jihatlariga alohida e'tibor qaratishimiz lozim. Har bir hikoya tarbiyaviy maqsadga xizmat qilishi kerak; Hikoyadagi xulq-atvorlar o'quvchilarning hayotiy tajribasiga mos tushishi kerak; Qahramonlar aniq, yorqin bo'lishi lozim; O'quvchi unda o'zini ko'rishi, baho berishga harakat qilishi lozim.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Boshlang'ich sinfda axloqiy tarbiyani shakllantirish jarayonida hikoyalar samarali vosita bo'la oladi. Ular orqali bolalar insoniylik, adolat, mehr, rostgo'ylik kabi fazilatlarni o'zlashtiradilar. O'qituvchi esa har bir hikoyadan foydalanishda nafaqat uni o'qitadi, balki undagi axloqiy saboqni ongli tarzda bolaga singdirish choralari ko'rishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'afurov, N. "Axloqiy tarbiya nazariyasi", Toshkent, 2018.
2. Hasanboyeva, M. "Boshlang'ich sinfda badiiy matnlar bilan ishlash", Samarqand, 2020.
3. Karimova, Z. "O'quvchilar axloqiy tarbiyasida ertak va hikoyalarning o'rni", Ma'rifat gazetasi, 2023.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Boshlang'ich sinf Ona tili darsliklari", 1–4 sinf.
5. Vygotskiy, L.S. "Psixologiya va pedagogika", Moskva, 2000.

B